

Міністерство культури України

**Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв**

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ОБРІЇ ' 2016

Збірник наукових праць

Випуск 2

Київ — 2016

Культурно-мистецькі обрії ' 2016 : зб. наукових праць / за заг. ред. К. І. Станіславської. — К. : НАКККиМ, 2016. — Вип. 2. — 192 с.

До збірника увійшли наукові праці широкої культурно-мистецької та освітньої тематики за матеріалами тез і доповідей Міжнародної заочної науково-теоретичної конференції.

Культурно-художественные горизонты ' 2016 : сб. научных трудов / под общ. ред. Е. И. Станиславской. — К. : НАРККиИ, 2016. — Вып. 2. — 192 с.

В сборник вошли научные работы широкой культурно-художественной и образовательной тематики по материалам тезисов и докладов Международной заочной научно-теоретической конференции.

Редакційна колегія

Белявіна Н. Д. — кандидат педагогічних наук, професор; *Брайченко Т. Ф.* — кандидат педагогічних наук, доцент; *Грищенко В. І.* — кандидат педагогічних наук, доцент; *Демещенко В. В.* — кандидат історичних наук, доцент; *Козлін В. Й.* — доктор мистецтвознавства, професор; *Куц Є. В.* — кандидат мистецтвознавства, доцент; *Матушенко В. Б.* — кандидат культурології, доцент; *Погребняк Г. П.* — кандидат мистецтвознавства, доцент; *Станіславська К. І.* — доктор мистецтвознавства, професор (відповідальний редактор).

Статті друкуються в авторській редакції. Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за належність поданого матеріалу їм особисто, за правильне цитування джерел та посилання на них.

© Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв, 2016

© Автори, 2016

МОДИФІКАЦІЇ ЖАНРУ В КАМЕРНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНІЙ ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ

На сучасному етапі розвитку музичної культури процеси міжжанрової та міжмистецької діалогічності і синтезу викликають значні типологічні зрушення у жанровій системі камерно-інструментального ансамблю. Поява у творчій практиці української композиторської школи численних зразків жанрових «мікстів», «гібридів» засвідчує трансформаційні процеси, перебіг яких на стику ХХ–ХХІ століть набуває вельми оригінальних форм, коли, як пише М. Лобанова, здійснюється злам стереотипів, розмиваються звичні жанрові кордони, відбувається відкриття нових жанрів, в яких ледь упізнаються обриси старих.

Притаманні жанровій природі камерно-інструментального ансамблю прояви специфіки малих соціальних груп (у взаємодії принципів «маски», «амплуа», «характеру») та семантико-рольові моделі ансамблевого спілкування («удвох на людях», «групової гри», «драматичного конфлікту»), як на це вказує І. Польська, формують особливий комунікаційний «клімат». Вкупі з мобільністю інструментальних груп це дає безмежний простір у створенні на базі ансамблевої музики перформансів, інструментального театру, де знаходить найяскравіше вираження інтермедіальна поетика творчої свідомості постмодерного митця. Приміром, у таких творах як: «Лука Батюк», *історія кохання* для 2-х акторів, статичної фігури, альт-саксофона, віолончелі і радіоприймача Сергія Зажитька (2001) або «Waterdreams» для тромбона, перкусії, саксофона-імпровізатора та міма Людмили Юріної (2001) превалює сценарність, драматургічність художньо-музичного мислення, композиційне суміщення конструктивних і виражальних засобів різних видів мистецтв, а також висуваються нові вимоги до виконавської пластичності у інтеракціональному просторі сучасної системи художньо-мистецької комунікації.

З точки зору постмодерної естетики гри інтерпретація жанрів камерно-інструментальної музики може набувати жартівливо-ексцентричного забарвлення, де автори ніби пародіюють або входять у полеміку з традиційними жанровими моделями, що підкреслюється винахідливими жанровими визначеннями композицій (по суті, термінологічними нонсенсами). Як приклад, згадаємо «жанрові антитези» Володимира Рунчака: *анти-соната* для 2-х фортепіано «Розмова з часом» (1993), «Пошепки...Вслухаючись», *щось на зразок тріо* для скрипки, альту

і фортепіано (1997) та «Час “Х”... або “Прощальна” *не-симфонія*» для квінтету флейти, кларнета, фортепіано, скрипки, віолончелі (1998). Подібне «переінакшення» якісних характеристик історично-усталених жанрових форм відбувається, у тому числі, і з позицій виражальних можливостей сучасної стилістики. Про це, зокрема, свідчить створення Людмилою Самодаєвою низки Quasi-квартетів та Quasi-квінтета для вільно-варіантних ансамблевих складів, де авторка ніби грає із традиційними та інноваційними жанрово-стильовими засобами, тим самим активізуючи міжжанровий діалог.

Останнє, включно з тяжінням до синтезу мистецтв у камерно-інструментальній творчості стимулює появу явища жанрової інтерференції — особливого типу суміщення у техніці «змішаного жанру» якісних ознак різних жанрів (акустичних, органологічних тощо). У процесі жанротворення спостерігається інтерференція камерно-інструментальних і камерно-вокальних жанрів з тенденцією експлікації у формі міні-вистави за типом міні-моноопери, де використовуються різноманітні способи вербалізації, вокалізації, прийоми «скульптурування» тіла, просторові локомоції, інші акторські деталі, що вимагає від ансамблів виконавсько-інтерпретаторського універсалізму. Серед таких творів, зокрема, «Аум-квінтет» для саксофона-тенора, мецо-сопрано без слів, фортепіано, скрипки та віолончелі, Кармелли Цепколенко (1993) та «Связавший время с пространством» — *сверхопера после сочинений Велимира* для двох віолончелей Вадима Ларчікова (2012).

Інший тип жанрової інтерференції, що виразно окреслився у камерно-інструментальній ансамблевій творчості українських композиторів, апелює до жанрів оркестрової музики (передусім, камерно-оркестрової та симфонічної). Це ілюструє поява таких творів, як наприклад: «Квартет-симфонія № 4» *пам'яті Осипа Мандельштама* для 2-х скрипок, альту і віолончелі Володимира Губи (у 5-ти частинах, 1988), «Музика для небесних музикантів» — *мікросимфонії* для квінтету дерев'яних духових Євгена Станковича (1993), Концертштюк № 1 «За білою смугою» (1995) і Концертштюк № 2 «...і побачив світло» (1996) Людмили Самодаєвої (обидва для октету флейти, кларнета, баяна, 2-х скрипок, 2-х віолончелей, фортепіано) та ін. Взаємне накладання жанрових ознак концертної, симфонічної та камерної музики засвідчує піднесення останнього до вищих щаблів системи жанрової ієрархії, а введення метогу-маркерів (як данина пам'яті культури, зв'язку епох, стилів, персоналій) вказує на «самозростаючий Логос» жанрів камерно-інструментальної музики у динаміці оновлення змісту постсучасної культури.

Тож, у підсумку зазначимо, що на стику ХХ–ХХІ століть полістистичні пошуки музичного мистецтва, сценарність, драматургічність художньо-музичного мислення, суміщення техніко-композиційних та виражальних засобів різних видів мистецтв значно впливає на процес жанротворення. Останній набуває постмодерних характеристик у нестримному тяжінні до жанрового експериментаторства (зокрема, у світлі прояву явищ жанрової та міжмистецької інтерференції з посиленням інтермедіальним компонентом: перформанси, інструментальний театр, quasi-, анти-жанри та інші жанрові моделі, створені у техніці «змішаного» жанру), що урівноважується стабілізуючою тенденцією — збереженням в осерді жанрово-типологічних новацій міцного коріння культурно-історичної, у тому числі, жанрової пам'яті (через реконструкцію, переосмислення класичних, історично-константних жанрів та звернення до метогу-жанрів, що підкреслюють зв'язки із традиціями та викликають стійкі асоціації з культурними надбаннями минулих епох).

Євген КУЩ

СТУДІЯ ЗВУКОЗАПИСУ ЯК ПАНОПТИКУМ: ПРАКТИКА ВИРОБНИЦТВА ПРОСТОРУ

Паноптикум (паноптикон) — різновид тюремної будівлі, розроблений англійським філософом Джеремі Бентамом у 1785 році. Концепція полягає в тому, що наглядач має можливість спостереження за всіма ув'язненими, в той час, як ув'язнені не мають можливості з'ясувати, чи ведеться за ними спостереження. Таким чином, у ув'язненого виникає відчуття постійного контролю зі сторони. (Хрестоматійний приклад «паноптичного» суспільства описав Джордж Орвел у романі «1984».) Концепція паноптикуму Бентама стала наріжним каменем для теорії дисциплінарної влади Мішеля Фуко, викладеної ним у класичному творі «Наглядати і карати» (1975 р.).

У плануванні сучасного офісу (із суто декоративними перегородками між робочими місцями), розташуванням парт у шкільному класі і проектом Бентама легко знаходиться спільне коріння — виробництво високоструктурованого простору контролю. Це, користуючись термінологією Анрі Лефевра, наочне втілення «репрезентації простору» — простору, що існує у вигляді концепцій, моделей, архітектурних планів тощо, тобто, простору *ідей*. Ідеологія набуває плоти лише у виробництві соціального простору. Можливо, саме з цієї причини найзухваліші

ЗМІСТ

Актуальні проблеми історії, теорії та практики мистецтва

Безручко О. Кінооператор і кінорежисер Євгеній Михайлович Шнейдер	3
Гедзь О. Творча спадщина Миколи Шиповича в контексті української музичної культури початку ХХ століття	5
Захарова В. Жіноче балетне виконавство як явище світового та вітчизняного балетного театру	8
Исиченко И. Свидание в Самарре: о кино, смерти и урбанизме	11
Калініна І. Вплив нових цифрових технологій на сучасне українське документальне кіно	13
Клековкін О. «Система» Станіславського: верифікація даних	15
Кравченко А. Модифікації жанру в камерно-інструментальній творчості сучасних українських композиторів	18
Куш Є. Студія звукозапису як паноптикум: практика виробництва простору	20
Ліва Н. Рецепція сакрального у сучасному західноєвропейському музичному мистецтві	23
Матушенко В. Основні особливості естрадного мистецтва	25
Мізяк В. Проблема типовості образу в українській режисурі радянського періоду (1950–1980 рр.)	28
Погребняк Г. Авторська творчість Лукіно Вісконті в сценічному та екранному просторі	31
Прохоренко-Деньгуб Я. Творчість Юлія Мейтуса 20-х років ХХ ст.: на перетині традиційності і новаторства	35
Ржевська М. Мюзикл «The Last Ship»: від задуму до сценічного втілення	37
Ростовская О. Как писать для терменвокса	42
Сорока І. Підтекст у К. С. Станіславського та С. М. Волконського	50
Сіраш А. Реформаторські тенденції у творчості Віктора Іконника (з історії вітчизняного камерного хорового виконавства)	51
Фадєєва К. Алгоритмічне моделювання у творчості академічних композиторів	54
Чібалашвілі А. Фестиваль «Два дні й дві ночі нової музики». Сучасна українська музика у світовому мистецькому контексті	57
Шумакова С. Театр как исследование переживаний повседневной жизни	59
Якименко К. Іконографічні розбіжності трактування сюжету «Жертвоприношення Авраама» в сакральному мистецтві	61
Якубовська І. Вплив музики на психологічний та фізичний стан людини	64

Культура: предмети, факти, явища

Антонова-Колесник К. Меморіальний музей Миколи Лисенка як продовжувач традицій мистецької діяльності композитора	66
Арпентьева М. Авангард: утопии и антиутопии	68
Голубенко М. Темпоральна чутливість в умовах медіапростору	70
Гончар К. Значення кураторських проєктів для розвитку сучасної кераміки	72
Демещенко В. Генеза проблеми синтезу мистецтв у теорії та історії культури	75
Довгань О. Смысл як культурна дія	78
Зайченко С. Естрадне шоу як важлива складова національного духовного відродження України в умовах сьогодення	80
Кравчук О. Регіональні етнічні особливості жіночого вбрання Волині	93
Куц Є. В. Скевоморфізм у аудіальних практиках	95
Малыхина М. Деятельность организации «Цирк на сцене» (в документах Центрального государственного архива-музея литературы и искусства г. Киева)	97
Мезіна С. Музей театрального, музичного та кіномистецтва України. 1960-і: етап національного відродження	100
Моженко М. Цифрове фото як індустрія «увічненої миті»	102
Павліченко Н. «Мистецький продукт» як значуща складова художнього ринку	104
Полехина Е. Синтезатор АНС	107
Рязанцев Л. Аудіовізуальний синкретизм в історії культури і мистецтва	109
Станіславська К. Артмоб: мистецтво вуличного натовпу	112
Федорова Є. Роль молодого спеціаліста з перукарського мистецтва в розвитку сучасної моди	113
Федотова О. Становлення самодіяльних театрів робітничої молоді ТЕРОБМОЛ та ТРОМ в радянській Україні у 1923–1932 рр.	116
Харковина Є. Поняття «решетилівський стиль» як культурно-мистецька складова українського народного килимарства	120
Хлібко М. Основні функції цифрової медіакультури як феномену культурного простору	121
Чембержі Д. Інсталяція — важливий фактор розвитку сучасної культури	123
Шворак І. Міфологічні структури у традиційному весільному обряді Західної Волині: методологія та завдання дослідження теми	125

Питання гуманітарної та мистецької освіти

Грищенко В. Інноваційні методи і форми проведення семінарських занять	128
Козлін В. Специфіка звуковидобування на класичній гітарі	130
Косінова О. Особливості формування естетичних якостей як складової професійної підготовки особистості	132

Пучков А. Питання історії світової архітектури в працях професорів Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури М. П. Тищенко та Ю. С. Асєєва (конструктивна точність і поетична неточність)	134
Редя В. Про інтегрування музикознавчого та культурологічного підходів у викладанні музично-історичних дисциплін	136
Сизова Е. О профессиональных приоритетах российской молодежи в современном социуме	139
Хань Кай. Камерное ансамблевое пение как критерий профессиональности певца-вокалиста	141
Чемберджи М. Композиторська освіта як історична проблема	144
Шинкарук Р. Формування дитячої інформаційної культури засобами аудіовізуального навчання	146
Шлемко О. «Особливий» театр як дієвий засіб соціокультурної реабілітації людей з обмеженими можливостями	148

Студентські наукові розвідки

Андрєєва Н. Про специфіку музичної пам'яті	152
Архипчук Д. Особливості створення та озвучення короткометражного фільму	154
Бойко Т. Сімейний театр як нова форма виховання дитини	156
Владика Р. Особливості французької літератури ХХ ст. на прикладі п'єси Жана Кокто «Людський голос»	159
Гладких А. Вплив творчості Бертольта Брехта на театральне мистецтво ХХ століття	161
Коржова А. Володимир Перетц і київська школа істориків театру	163
Кречитович М. До питання історії кінематографу	165
Куліш М. Олександр Зілоті: штрихи до творчого портрету	167
Леньо Н. Архитектура памяти	170
Логвин В. Формування творчого потенціалу режисерів масових видовищ	171
Мартинюк Т. Режисерська діяльність в театрі і кіно: можливість взаємовпливу	174
Рибалко В. Формування нових професій в галузі звукозапису (звукорежисер і продюсер запису)	176
Соколов В. Основные положения концепции проекст-студий звукозаписи	178
Яцун В. Особливості режисури реаліті-шоу на телебаченні	180
Відомості про авторів	183